

הלכות יום טוב סימן תקה תקו

הגה (ח) ואיגוד הודו החולב בהמה ביום טוב (ט) וישנאל רואהו, (י) יש להקל (ושב"א בחשוכה), (יא) אך נהגו בו אסור, ואין לשנות. מיהו, ביום טוב של גליות (יב) מתר ביום טוב (ד) שני (הנחות אשירי ריש ביצה), ואם מתר לומר לאיגוד הודו לתלב בהמתו בשבת, עין לעיל סימן שה סעיף כ. ועין לקמן סימן חקי סעיף ה אם מתר להצטרף לתלב ולעשות גבינה ביום טוב:

תקו דיגי לישנה ביום טוב, ובו ט' סעיפים:

א ביצה כיש משמאל א (א) אין (ב) מודרין קמה ביום טוב (ג) כדי ללוש, (ד) אלא יקח באמרו הדעת: הגה (ד) ומתר

באר היטב

אלא צריך שיהיה תרוב תלב נבלע באכל, ואוכל דוקא האכל שהוא בריבוי ואם מתר לתלב הנשאר שם, ט"ז: (ז) שני, וכ"ש אם תחלב בשבת שלפני י"ט דמתר ביום שני של גליות, הסקמת אחרונים, וכ"כ המ"א, ע"ש שהצריך וסעלה דאין לזנו מספק כ"א, ולכן בהסקמה השומרת לאכילה חולב לתוך הסקלון אפילו ישראל מתר לתלב בהמתו, ואם אינה עומדת לאכילה וחולב לתוך אכליו תליא בקלקלאת שבתה כסימן חצה ס"ד אם יש מקצה ברי"ט. ובהסקמת איגוד הודו אפילו אינה עומדת לאכילה מתר לתלב לאכליו, אבל לתלב לקדחה ריקנית אסור בכל ענין; ואם א"י היה חולב לקדחה ריקנית אסור בריבוי, ואם תחלב בשבת אפילו לאכליו ובהסקמה העומדת לאכילה כמ"ש סימן שה סי"ב, אסור ברי"ט א' שאחרי אכל ביום ב' שרי; וא"י שמטלית האמן בענין זה כמ"ש סימן תקנ"ג ס"ה, עכ"ל המ"א. ועין סימן שכ"ח סעיף ג אם מתר לילך מבהמה מחמת צער, ועין לעיל סוף סימן חצד משי"ש: (ז) מודרין. דעה: יכול לקדח מאתמול:

שערי השוכה

ראשון כמו בשבת וקמח נ"א מניא ולא מסקמא בשלמא, ע"ש ועין בשו"ת מקרי"ה גלוי אח"י של פ"י בתלב שהחלה ע"י א"י וישנאל רואהו ביום א' דיוס טוב:

משנה ברורה

לקחם שנתן במתחת הפלי, כל כמה דאין רב תלב נבלע בו, ויש למחות בהמין שעוברין על זה [אחרונים]: (ח) ואיגוד הודו החולב בהמה וכו'. הינו בעומדת לאכילה, או שחולב בהמה שלו דלית בה משום מקצה [וכדלפיל בסימן שין] ואפילו בעומדת לתלבה בעומדת לאכילה דמי: (ט) וישנאל רואהו. דאם אין רואהו, אסור לישנאל לעולם לשחוקם, בדיאיתא ביוזרה וכה סימן קטו סעיף א': (י) יש להקל. הינו אפילו אם תלבו לקדחה ריקנית, דלא מקרי נולד, (מ) משני שהישנאל עצמו הינו מתר לתלב אותה לקדחה שיש בה אכלין ועליון בכלל מוכן הוא: (מ"א) ויש"א. וכייתמאיר כתב, דאף לדעה זו אין להקל (ט) כי אם בחולב לתוך אכליו, ולא בא למרש לדעה זו כי אם בדגורי החולב בהמה שלו מתר אפילו בעומדת לתלבה, דאין מקצה בשל עפרים, וכ"כ: (יא) אך נהגו בו אסור. הינו דבקרנה ריקנית אסור אף (ל) [ב]עפרים החולב, אבל אם הוא חולב לתוך אכליו מבהמה שלו, (י) אף אם היא עומדת לתלבה שרי, וכ"כ בסעיף קטן ח. וכן ישנאל מתר לתלב מבהמת עפרים, אפילו עומדת לתלבה, לתוך אכליו, דאין מקצה בשל עפרים, וכ"כ: (יב) מתר ביום טוב שני, ודעה לומר, אפילו תחלב לתוך קדחה ריקנית ובהסקמה העומדת לתלבה, שאחרי מהם ודאי חל, (יג) אכן אם תחלב בשבת, אפילו לתוך אכליו ומבהמה העומדת לאכילה, אסור ביום טוב ראשון שחל אחרי ביום ראשון משום הנכנה, אבל ביום שני שרי; אבל ביום טוב של ראש השנה תשוב שני הימים ביום אחד, וכל היבא דאסור ביום ראשון אסור ביום שני, ונכרי שמיסים לפי תמו (יז) שאותו תחלב בתלב ביום טוב ראשון של גליות, נאמן ומתר ביום שני, ודן כחיטה בסר (יח) הוא כמו בשבת, דבסימן דאסור לסקח אפילו לתוך האכליו, וכ"כ בסימן שב סעיף ה. ועין שם בבאר הגולה דבור המתחיל 'לאכל' דהקדחנו שם ואפילו על-מנת לאכל לאתמול אסור:

באר הגולה

הוא מודרין, דהוא מקבירם שמלאכותו ליזמו והמינה המורה באכליו, דאם תחלב מקבירי יום טוב ותקלקל, וקמו אפיה ובשיל, תדבריו כבארין בסוגיא לשבת דף גה, ובבאר שם דלרבי אליעזר בהודו ביום טוב לוקה, ומפרש הרמב"ם דלא קאי אחולב ומחפץ ומגבן אלא אמכרד ומרפין ודחה הלוהי"בש לחתא, וכן הביא הרמב"ם בשם רבן משום חוקמי הרא"ש בשם רבנו יעקב ודבריהם לה גבי"ס דהוא מודרין (ורק לטריב"ש בעצמו נראה דלא קריא לה דבר זה, עין שם), וכן מבאר פתשוכה לרב האי אגון, וכן בתוספות בשבת שם דבדור המתחיל 'הודו' בסופו זיתא קרי' וכי מבאר דבכריא לתו גבי"ס דקלחו מודרין הוא. אלא עדיין צריך באור, דסוגיא מפרשת היא ביבמות ק"ד דמתר לגונח לילך תלב ביום טוב (י"ב) משום ביום טוב דאסור לאו לא נזרו ונזנו, הרי מבאר דלמילך קדוה אסור לאו הוא. אכן מצאתי ברמב"ם במלחמות פסקי תבית שהעיר טוה לדברי הסאונים, ובסב דהם יקראו דאסור לאו הנו על פלל מלאכות יום טוב האסורות ולא על מלאכה זו עצמה, אבל ושיי פיש שם בפשטה, ומשמע דבכריא לה וחולב קדוה הוא דאוריתא משום מקרה, וכן בעובדו-הקדש להנשכיא (ובביאור הגר"א בסימן חצה) מבאר דהוא דאוריתא (ולא כמו שכתב בחדישו), ומכל מקום כיון דעקר האסור לקמה פוסקים הוא דרובן, אין צדיק למחות ביד המקלין בחולב לאכליו

- א (א) אין מודרין קמה וכו'. דכינון דלא ענה פח הוא (ב) ולא יתקלקל אם לא יקדח, לא התירו חכמים, (ג) דנראה כמודד למפרו:
- ב (ב) כדי ללוש. ואם לוקח קמה ללפסן וכדומה שצריך לזה מדה, יש לומר דשרי: (כמ"ג): (ג) אלא יקח באמרו הדעת. ואם נוטל (ג) במדה שמונד בחל, צריך לפחות מצט או להוסיף מצט: (ד) ומתר לקח וכו'. ודעה לומר, שאינו צריך להפרות (ד) מן כלי הקמה לתוך ערבתו, אלא יכול לתחב ידו לתוך השק של קמה אף על-גב שצעשה גמא שם, דדוקא גבי עפר חשיבין לגמא [לעיל בסימן

שער העיון

(ט) אף שפרשו מן תרבה אחרונים לא התייחדו, אס"כ בישנאל נמי תבא שחולב בהמה העומדת לאכילה לתוך הסקלון דאסור משום נולד, נמא דמוקן הוא האיל תניה יכול לתלב לתוך הקדחה, אלא על-כרחי השקת תחלב לתוך הקדחה שיש שם נולד, דמעקרא אכל ותשקא משקה, הכי נמי בעפרים נמא כבי, ואף דמקצה לא שייך בה, נולד שייך בו, כמו שכתב סמ"ק אברתם? ועין בבאר הגר"א שפסיק גבי"ס דסקל אבל משום אחר, שדעתו שם דאין בחולב לתוך הסקלון משום נולד תבא דבהמה עומדת לאכילה או בהסקמה עפרים דאין בה משום מקצה, וכן דאם ישנאל החולב, ניש בו על-פירפנים משום מקרה, דמעקרא אכל ותשקא משקה, אבל בעפרים דלא שייך זה, שרי, עין שם: (ט) וכן משמע בתשובת הרמב"ם חלק תמישי סימן רבו שפסקים שם אבל לתוך הקדחה שאין בה אכל לא, עין שם, ומשמע שם דגם על נכרי החולב קאי דכרי: (י) אף דלכבייתמאיר יתנה פרושו דגם כנה נהגו בו אסור, לא דעסקמיה, דמשאר אחרונים וכן מבאר הגר"א לא משמע מן: (י"א) אחרונים: (י"ב) כגון אברתם, ודעה לומר של ישנאל: (י"ג) כגון אברתם בשם דרבי'משה: (א) כמו לענין בחולב בשלחי סימן חקד: (ב) ושי"ש: (ג) ב"ח בפרוש דברי הסור ושי"א: (ד) תרבי"ו ושי"א:

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תְּקוּה תְּקוּ

ביאורים ומוספים

ס"ק עא), שכיון שהבהמה אסורה באכילה בשבת מחמת אסור שהיטה, אף החלב שלה אסור משום מוקצה (וראה שם ס"ק עב) ולגבי נעשה החליבה עצמו כתב שם ס"ק עא שהוא אסור. אף על פי שהחליבה נעשית לתוך אוכל, וראה מה שכתבנו שם בטעם הרבר, ובשעה"צ לעיל (ס"ק ב) מבואר, שחליבת חלב שאסור להשתמש בו אסורה ביום טוב, מפני שהוא נעשית שלא לצורך אותו היום.

[ביה"ל ד"ה שהיא]

דמסר לגונמ לינק חלב גיוס-טוב¹⁰.

10) ואף ארם שאינו גונח מחמת חולי אלא רק מחמת רעב, כתב לעיל (סי' שכח ס"ק קח ו-ק"י) שמותר לו לינק ביום טוב אם אין שם נכרי שיכול לחלוב עבורו. והוסיף, שאם יכול לחלוב לתוך מאכל, יעשה כן ולא יונק בפיו. ונבטעם ההיתר לגונח לינק, כתב במשני"ב לעיל (שם ס"ק קד) שהתירו מלאכה דאורייתא הנעשית כלאחר יד במקום צער, והוסיף בשעה"צ לעיל (סי' תצו ס"ק ט), שכיון שאין דרך מפרק בכך, אין היניקה נחשבת כמלאכה כולל.

סִימָן תְּקוּ

דִּינֵי לִישָׁה בְּיוֹם-טוֹב

[משנ"ב ס"ק א]

לא תמירו תְּכָמִים, דְּנִרְצָה כְּמוֹד לְמִכָּר¹¹.

1) ולענין מדידה בשבת, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לד) שאסורה היא משום יעובדין דחול. (וראה שריע הרב (כאן ס"א) ומשני"ב לעיל (סי' שג ס"ק ג).

ולמדוד לצורך מצוה, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לד-לה) שמותר, בין שמדידה למצוה אינה נראית כמעשה של חול. אמנם, לענין מדידת קמח ביום טוב כשעל ידי כך יוכל לדעת אם יש בו שיעור הפרשת חלה, כדי שיוכל לברך על הפרשתה, מבואר בשריע לעיל (סי' תנו ס"א) שיש אוסרים, ומבואר ברא"ש (ביצה פ"ג סי' טו) שהטעם שמדידה לצורך זה אינה מותרת מחמת שהיא צורך מצוה הוא משום שהיה אפשר למדוד מבעוד יום, שהרי לא היה הקמח מתקלקל כלל אם היה עושה כן מבעוד יום [אכן למעשה, כתב המשני"ב שם (ס"ק ז) שאף לדעת האוסרים למדוד אין המצוה נפסדת על ידי כך שאינו מודה, כיון שאפשר לקרב את שתי עיסות יחד עד שיגעו זו בזו ויחשבו כעיסה אחת שגודלה כשיעור החייב בהפרשה, ולהפריש מהן חלה בברכה].

[משנ"ב ס"ק ב]

שְׂצוּרֵיךָ לְנֶחֱ מִנְּהָ, יֵשׁ לְמִרְךָ דְּשָׂרֵי¹².

2) וכן לענין מדידת תבלין כדי ליתן בתבשיל, כתב השריע לעיל (סי' תקד ס"ד) שמותר, כדי שלא יתן יותר מדי ויתקלקל תבשילו, אכן, כתב המשני"ב שם (ס"ק כב) שאם רכבו גם בימות החול לתת תבלין בקיריה מבלי למדוד אותו בתחילה, אסור לו למדוד אותו ביום טוב.

[משנ"ב ס"ק ג]

צְרִיךָ לְפָחֵת מַעֲט אוּ לְהוֹסִיף מְעֻט¹³.

3) ואף על פי שלמדוד בלא לדייק מותר, כמבואר כאן וברמ"א לעיל (סי' שכח ס"א), מי"מ לשקול בלא לדייק כתב המשני"ב לעיל (סי' תק ס"ק ח) שאסור, שמי"מ נראה כשוקל (וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שו ס"ק לד) הברלים נוספים בין מדידה לשקילה).

[משנ"ב ס"ק ט]

דָּאם אֵינן רואהו, אָסור לְיִשְׁרָאֵל לְעוֹלָם לְשִׁחוּתָם, כְּדָאִתָּא בְּיוֹרְה וְדָעָה סִימָן קָטוּ קִינִיף א"י.

7) ובטעם הדבר כתב השריע שם, שהוששים שמא עירב חלב טמא, הוא מדברי הגמרא (ע"ז לה, ב).

ובזמנינו, שיש פיקוח ממשלתי על כך שלא יערבו עם החלב הלב שבא מבהמה טמאה, ומי שיעבור על הוראה זו צפוי לעונש, כתב החו"א (י"ד סי' מא ס"ק ד) שיתכן שנחשב הדבר כהשגחה שלא יערבו, ואין לאסור חלב שנחלב על ידי נכרי אף אם אינו רואהו [בצירוף טעמים נוספים, עיין שם]. וכתב הגר"י קניבסקי (קריינא דאיגרתא ח"ב סי' קכג) שלמעשה החו"א היקל בזה בשעת המלחמה, והתיר לבחורי ישיבה חלושים להשתמש באבקת חלב נכרי, מחמת הפיקוח הממשלתי. ובשם החו"א העידו (תשובות הנהגות ח"א סי' תמא) שאמר שלמעשה אין להקל בזה אלא לקטנים או ליולדת בתוך שלושים יום ללידתה. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"א סי' מו-מט), שכיון שהחליבה נעשית מטעם מופלגים, ויש עליהם אזהרה על פי דוק ופיקוח ממשלתי שלא יערבו חלב טמא, מותר מן הדין לשתות את החלב, אלא שבעל נפש יחמיר בדבר (וראה עוד דבריו ביו"ד ח"ב ט"ו ס"א לא ו-לה) ובמקום אחר כתב (י"ד ח"ד סי' ה), שלמעשה אין להקל אלא בשעת הדחוק. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' לא אות טו) כתב, שלמעשה נזהרים בחלב שיש עליו פיקוח ממשלתי, שלא להשתמש בו אף לקטנים.

ובארץ ישראל בזמנינו, שחלק ממשקי החלב שייכים ליהודים מומרים והפועלים שהולכים בהם הם נכרים, דעת הגר"ש אלישיב (שו"ת ישא יוסף י"ד סי' יג) שיש לדון להקל בדבר, כיון שמפעלי החלב בודקים את טיב החלב של כל רפת, ומשלמים לבעל הרפת בהתאם, ומשום כך הוא ירא לערב דבר אחר בחלב, כדי שלא להפסיד ולפגום את טיבו, אלא שלמעשה אין להקל בזה לכתחילה עד שיהיה משיגה שנכנס ויוצא אחת לכמה ימים [בפעמיים בשבוע] בזמן החליבה, ובכך החלב כשר למהדרין. והוסיף (שם אות ג), שאם הותקנו ברפתות מצלמות וידיאו המצלמות את החולבים, ואין לחולבים אפשרות לויף את הרבר, נחשבת החליבה כנעשית בהשגחת ישראל. והגר"ש ויאנור כתב (שם סי' די ובשו"ת שבט הלוי ח"א סי' קס"ה), שאפשר להקל בזה מן הדין, משום שיתכן שכשהחליבה נעשית בפני ישראל מומר אין זה נכלל במירת חלב עכרים, ובמקום שאין מצויות בהמות טמאות, והמפעל מקפיד מאד על תערובת חלב טמא, ויש במחלבות חלב ישראל פי ששים מהחלב שחלבו הנכרים, מותר הדבר מדינא, אך מי"מ יש להורר לכתחילה שישגיח ישראל שומר תורה ומצוות על החליבה.

[משנ"ב ס"ק י]

יְעַלְכֶן בְּכָלֵל מוֹכֵן הוּא¹⁴.

8) אמנם לעיל כתב (סי' שה ס"ק עב) שנהגת בחלב גזירת 'משקים שזבו', דהיינו, שנטאסר לשתות משקים שיצאו מאליהם מתוך מאכלים האסורים בסחיטה בשבת יום טוב, מחמת גזירה שמא יבוא לסרוחם מלכתחילה, כמבואר לעיל (סי' שב ס"ק ג). וראה שו"ת רעיקא (מהדריק סי' ה ד"ה ומהתם), נשמת אדם (כלל פא סוף ס"ק א), וערוך השלחן (סי'ו).

[משנ"ב ס"ק יב]

אָסור בְּיוֹם-טוֹב ראשון שְׁהָל אֶתְרֵי בָיִם ראשון משום הֶקְנָה¹⁵.
9) ומבואר מדבריו שחלב שנחלב לתוך אוכל אסור בשבת עצמה, ואף אם הבהמה עומדת לאכילה. ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' שה

הלכות יום טוב סימן תקו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

ולא פקרות ובדבר מאכל.

4) ובטעם הדבר כתב השרע הרב (סי'ב), שכיון שעשיית גומא אסורה משום איסור בונה, לא נאסר לעשותה אלא בקרקע או בדבר המחובר לקרקע ששייך בהם בנין.

ולענין עשיית גומא באפר כירה, מבואר בשע"ח לעיל (סי' תצה ס"ק צה) בשם הרא"ש שאין בה איסור, אכן בביה"ד שם (ס"ט"ו ד"ה ואם) תמה על כך שהרי בגמרא משמע שיש באפר זה איסור עשיית גומא.

[משנ"ב ס"ק ח]

אפילו בלשון מותר הנהנין המכיר קידוש"ט גופא.

5) שלקחת מאכל מחטני לצורך שבת ויום טוב מותרת (כשאין משלם לו באותו יום, ובגון שמכירתו, כמבאר בשו"ע לעיל (סי' שג ס"א) ולקמן (סי' תקח ס"א).

[שעה"צ ס"ק יא]

דקטנין אין צריך לברך ביד אלא לימ"ב⁶¹ וכו', וכן מוכח קצת בסוגיא דף יג עמוד א ד"ש הלוח פ"ן דין קטנייהו⁶².

6) וכן הביא מחלוקת זו בין החיי אדם לשרע הרב בביה"ד לעיל (סי' תקד ס"ג ד"ה משום), וכתב שהדין שאין לברור פירושי מצה גדולים מתוך קמח מתבאר לכאורה רק לפי החיי אדם, וראה מה שכתבנו שם.

7) ובביאור ההוכחה, כתב בביה"ד לקמן (סי' תקי ס"א ד"ה הבורח) שמבואר ברש"י וברא"ה שם שהדרך היא שאין חובטים ומתקנים את הקטניות לאכילה אלא כפי השיעור שצריכים לתת בקדירה, וממילא גם מה שבוררים הפסולת מהם אחר כך אינה יותר משיעור זה, מה שאין כן בדגן, שרגלים לברור עבור ימים רבים.

[משנ"ב ס"ק יב]

ונכון לנהג פד"ה⁶³, והוא הדין אם נפלו גבובים לתוך הכוס לא יסיר אותם לחת"כ⁶⁴, אלא צריך שיעקב מן הפשקוה גס"פן עתה"ס⁶⁵ [ט"ו]. והוא הדין השו"ת שכתב וכתחיתו יש שמרים, יניח מעט שרץ על השמרים⁶⁶.

8) ולרוחץ פירות מאבק שעליהם, דעת הגרי"ש אלישיב (לקט ה"ל יום טוב פ"א הע"ה) שמותר ביום טוב, מפני שיש שהתירו זאת אף בשבת (ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שיט ס"ק בט)).

אכן לענין ברירת כלים וספרים וכדו', דעת הגרי"ש אלישיב (מבקשי תורה יום טוב עמ' רס) שכיון שאין שייך בהם צורך אוכל נפש, דין ברירתם ביום טוב הוא כשבת, ואסור לבוררם מדינא, וכן דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פט"ו ס"ק א אות א) שברירה זו אסורה מראדיתא, ואף לצורך אותו היום, וכן משמע בשו"ע הרב (סי' תקי ס"א) שהיתר ברירה ביום טוב נאמר רק לגבי אוכל. מאידך, בישועות יעקב (סי' תקי ס"ק א) מבאר שאף לגבי מלאכת בורר נאמר דין יתרון שהותרה לצורך אוכל נפש הותרה אף שלא לצורך. וכן כתבו בש"ת שבת הלוי (ח"י סי' עט אות א) ובש"ת אור לציון (ח"ג פ"ט תשובה ז) שלמעשה מותר לברור במדים ביום טוב גם אם אינו צריך להם אלא לאחר כמה שעות (וראה מה שכתבנו בביה"ד לקמן (סי' תקי ס"ב ד"ה אם)).

9) ואף שלפי רבד השרע הרב המובאים בשעה"צ (סי' יא) לכאורה מותר להוציא את החובבים בפני עצמם, מחמת שהדרך להוציאם בסמוך לשתית המשקה, כתב הגרי"ש אייזנברך (שש"כ תקונים ומלואים פ"ד הע"ה כא) שיתכן שטעם האיסור הוא משום שרגלים לעשות כן גם עבור ימים רבים, והגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב

פט"ו ס"ק ב) ביאר, שהמשנים אסר כאן מפני שנקט כדעת החיי אדם, והוסיף שכן ההלכה. ומטעם זה, דעתו (שם) שאסור להוציא גשי דייסה מתוך דייסה, או לברור גרעינים וקליפות ממואכל. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (לקט ה"ל יום טוב פ"י הע"ה) שנפסק כדעת השרע הרב, ולפיכך, דעתו (שם פ"ג הע"ה) בא. מבקשי תורה יום טוב עמ' רס) שמותר להוציא עצמות מבשר הדיג, כיון שאין הדרך לעשות כן עבור ימים רבים, וכן להוציא שקית תה מהכוס, כשעל ידי כך נבררים מים מובין עליו התה ומבין החורים שבשקיק, דעתו (שם פ"י הע"ה) שמותר מטעם זה.

ולענין פריטים נוספים במלאכת בורר ממנינו, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תקי ס"ק ז-ח).

10) ובביאור החיתר להוציא את החובב יחד עם קצת משקה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שיט ס"ק טא).

11) אמנם, לעיל (שם ס"ק נה) כתב, שאם הוא שותה את השכר מיד, אין בכך איסור בורר, כיון שברירה שאינה בכלי מותרת כשנצרכת לאלתר. וכתב בשעה"צ שם (סי' מו) שאף שהחיי אדם החמיר בזה, מי"מ מהמג"א ומהא"י ותוספת שבת משמע שאין בכך איסור.

[משנ"ב ס"ק יז]

והנפשה שפסית מוציא, וכתה"ק דה"ש פ"ג דמי"ב.

12) ולנפות קמח המצוי במונינו [שכבר מנופה היטב במפעל], כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ט תשובה ו) שמותר ביום טוב על ידי שינוי קטן, כגון לנפות על גבי שולחן, שכיון שהקמח כבר מנופה במפעל ונעשה באופן שאינו מתלעב, ומשום כך אין מצויים בו תולעים, אין הניפו שעושים בבית אלא בתורת חומרא, ולפיכך נחשב הוא כניפו של קמח נקי שכבר נופה כדי לשבחו בלבד, אלא שאין לנפותו בלא שינוי, משום שהיתה אפשרות לנפותו מבעוד יום [וראה מה שהביא דעת הגרי"ש אלישיב בזה, בקובץ מבקשי תורה (וי"ט עמ' רט), ובהלכות המועדים (פ"י ס"ד)].

[משנ"ב ס"ק יח]

משום דנרצה פקטוק⁶⁷ או פקטוקי⁶⁸ וכו', הקירו לו גם כן לקמן ע"פ ומהוציאה מדי טבל⁶⁹.

13) ואף על פי שמותר לתקן מאכלים ביום טוב לצורך אוכל נפש, שהרי בישול הותר ביום טוב, כתב הקהלות יעקב (ביצה סי' ח) שכיון שהיה יכול להפריש חלה מבעוד יום, נחשב הדבר כמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מבעוד יום, שאסור לעשותם ביום טוב, כמבואר בשו"ע הרב (סי' תצה ס"א). והוסיף, שהטעם ששחיטה הותרה ביום טוב אף על פי שהבמה נתקנת על ידי כך, הוא מפני ששחיטה נחשבת כדבר שאי אפשר לעשותו מבעוד יום, מחמת שהבשר עלול להתקלקל עד שיאכלוהו ביום טוב, כמבואר ברש"י (ביצה כג, ב). ובשו"ת תורת חסד (סי' כח אות ז) כתב, שאיסור ההפרשה אינו מטעם זה, שהרי נאסר להפריש גם אם לא הספיק לעשות כן מבעוד יום, ואילו במכשירי אוכל נפש שלא הספיק לעשותם מבעוד יום, מבואר לעיל (סי' תצה ס"ק ח) שמותר לעשותם ביום טוב [וראה שעה"צ (סי' תקי ס"ק יח)], וביאר שהאיסור להפריש הוא משום שתיקן שאינו מועיל למאכל עצמו אלא רק מסיר את האיסור שעליו, לא הותר ביום טוב (מה שאין כן שהיטה, שהוצאת הנשמה שנעשית על ידי נצרכת להכנת המאכל). [וראה בשו"ת מהר"ב"ח (סי' טז) שכתב, שמשום קושיה זו שהפרשה היא לכאורה צורך אוכל נפש, דעת הרמב"ם (פכ"ג מה"ל שבת הי"ט ו-ד) היא שאיסור ההפרשה ביום טוב אינו משום שהוא מתקן, אלא משום שהוא כמקדש, וכעין זה כתב המורכבת המנשה על הרמב"ם שם].

המשך במילואים עמוד 60

מילואים הלכות יום טוב סימן תקג תקד

המשך מעמוד קודם

המלח ביום טוב ופשע בכך שלא דך אותו לפני החג, בדיעבד מותר לו לדון בשנימי ביום טוב.
ולפי המהר"ל והאור זרוע המובאים בדרכי משה (שם אות ב), הסוברים שמלאכת אוכל נפש בדבר שאינו מפיג את טעמו אם עושים אותו מבעוד יום, אסור לעשותה ביום טוב אף על ידי שינוי, כתב הביה"ל לעיל (שב ס"א ד"ה מידה) שיתכן שהטעם שהקילו חכמים במלח הוא מפני שאי אפשר לאכול תבשילים בלא מלח.

[משנ"ב ס"ק ז]
דקדקו שידון בקדוה של צ"ח.
(4) ולענין לכתחילה, להמתין ולדון את המלח על ידי שינוי ביום טוב, כתב לעיל (סי' תצה ס"ק ז) וכשנח"צ שם (ס"ק יב) שהמג"א התיר והבגרי ישע פקפק על דבריו, וכתב המשגיב (שם), שאם אין שהות בידו לדון את המלח מבעוד יום, בודאי אפשר לסמוך על המתירים לכתחילה לדון אותו ביום טוב בשינוי, ואף אם ידע שיצטרך את

הלכות יום טוב סימן תקו

המשך מעמוד קכ

משמע מדבריו לקמן (סי' תקנז ס"ק ס-סא).
(16) ולהפריש חלה אף על חלק מהעיסה שרוע שלא יאכלנו ביום טוב אלא בימות החול, דעת הגר"שו אויערבך (ששי"ב פ"א הע"ס ו-ק"ק) שמוותר, אף שמוסיף בשיעור החתיכה הנתקת, ומשום שאין הדבר ניכר כלל, ואין הוא עושה שום מעשה נוסף עבור החול, אלא מחשבה בלבד.

(14) וטעם האיסור להקדיש בשבת, כתב לעיל (סי' שלט ס"ק כג) שהעברת החפץ מרשותו לרשות גבה דומה למקח וממכר, שאסור בשבת. אמנם, לענין נתינת מתנה, שאסורה משום עדומה למקח וממכר, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לג, וסי' תמד ס"ק ב) שמוותרת היא לצורך מצוה וכן לצורך שבת, כמבאר לעיל (סי' שכג ס"ק לד), וכן

הלכות יום טוב סימן תקו תקח תקט

המשך מעמוד 248

לתקנם ביום טוב, ובספר מנחת יום טוב (סי' צח ס"ק צט) הביא את דבריו.
(4) ואף לומר לשואל הלכה זו למעשה שהיא הלכה ואין מורין בה, כתב השו"ע הרב (סי' וקנ"א ס"ק א) שאין לומר לו, כיון שבכך אומר לו שמעיקר הדין מותר.
ואף להורות שאסור, כתב ה"ט"ז (סי' תקיד ס"ק ב) שאין מורין, שהרי מעיקר הדין מותר. ולפיכך כשעונה מורה הוראה לאדם השואל, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ג ס"ק ג) שיאמר לו עיצות מעשיות איך לחכין את המכשירין בלי מלאכה, בלא לענות לו מה הדין, וכנזכר בגמרא (ביצה כב, א).

אש כדי שלא תגרום לשרפת התבשיל, אף על פי שאי אפשר לעשות זאת מבעוד יום, ביאר המשגיב שם (ס"ק ז) שלדעה זו לא הותר לעשות מלאכה לצורך מכשירי אוכל נפש אלא בדברים שהם קרובים לתיקון המאכל, מה שאין בהם כביבי אש שהוא רק מונע את היוק המאכל והרמ"א שם התיר, משום שלדעתו נחשב הדבר כצורך אוכל נפש ממש, כמבאר במשגיב שם (ס"ק ז).
וגו שאמר לשלוחו לעשות מכשירי אוכל נפש מבעוד יום, וביום טוב התברר שהשלוח שכח לעשותם, כתב הרע"ת תורה (כאן) שנחשב לבני המשלח כמכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותם מבעוד יום, ומותר לו

הלכות יום טוב סימן תקט תקי

המשך מעמוד קמ

לאכילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלח ס"ב ד"ה וביום טוב) שמוותר, והוסיף (שם), שאם יכול לטלטלם על ידי טלטול מן הצד מבואר בפמ"ג שיטלטלם כך ולא יטלטלם בידים.
ולענין טלטול בל העשוי לחיתוך בשר עליו, שדינו במקצה מחמת חסרון כוונה, כתב לעיל (סי' תצט ס"ק יט) בשם המג"א שאם מטלטלו כדי לקצוב עליו בשר, מותר הדבר משום שמחת יום טוב ונאף שהחיתוך על גביו נחשב כהשתמשות במקצה, כתב הפמ"ג שם (א"א ס"ק יא) שמוותר הדבר, מפני שלא נאסרה ההשתמשות אלא בדבר שאינו בלוי, ובביה"ל שם (סי' ד"ה אלא) פקפק בזה, תשאר בצ"ע.
ובנדה האם יש דין בכיסוי על הפירות שמתחת לאבנים [כשהונחו על הפירות בכונה, ומשום כך יאסרו בטלטול אף לאחר שהוסרו האבנים ביום טוב], הסתפק הגר"שו אויערבך (ששי"ב פ"א הע"ס טו) שר"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות ג) שמה אין להם דין בכיסוי, שהרי מותר להסיר את האבנים מהפירות בכל שעה שירצה לצורך אכילה, כמבאר כאן, ולכן אין הפירות נעשים בכיסוי למוקצה.
(81) ולעיל (סי' תקא ס"ק כג) ביאר שהאיסור להסיק בכלי מוקצה הוא משום שההדלקה שעתה בכלי נחשבת כטלטול ונראה שעתה שם (סי' ק"א).

שאסור, ואף שהעישון עצמו מותר, מינו מכיון שלא הותר משום אוכל נפש אלא רק משום דין מותר, לא הותר לטלטל מוקצה עבורה. אכן, לענין טלטול מוקצה לצורך האת חימום או האת לבישה, דעת הגר"שו אויערבך (שם פכ"א הע"ג) ובענין זה בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות א) שמוותר, כשם שהתיר הרע"ק"א לטלטל מוקצה לצורך האת של ריבוי אור, מפני שהנאות הגוף האלו נחשבות כצורך אוכל נפש ונראה רמב"ם פ"א מהל' יום טוב היינו שהותר לטלטל מוקצה ביום טוב לצורך אכילה וביצא בה].
ולענין גריפת טיט שנפל לתנור, כתב לעיל (סי' תקו ס"ק כא) שמוותר לגרפו, כיון שמבואר ברמ"א כאן שמוותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש ורק אם היה יכול לעשות זאת מבעוד יום, אסור לעשות כן ביום טוב, וביאר בביה"ל שם (סי' ד"ה כיון) שכיון שיש ראשונים הסוברים שגריפת הטיט אסורה משום תיקון מנא ולא רק משום מוקצה, אין לגרפו כשהיה אפשר לעשות זאת מבעוד יום].
(30) וכן אם מונחות האבנים לפני הפירות, כתב לקמן (סי' תקיח ס"ק כג) שמוותר לטלטלן כדי שיוכל להגיע לפירות, והוסיף, שאף לטלטל דבר מוקצה שמונח במקום שצריך להעמיד עליו מאכל, מותר, משום שמחת יום טוב. וכן לטלטל מיי סוכה שנפלו על השולחן ומפריעים

הלכות יום טוב סימן תקו

באר הגולה

לקח קטת מן הקלי אף-על-פי שעושה גמא בקמח (ר"ן פ"ק דביצה ופי' כיה): **ב** (ה) באין מרקרין הקמח בתחלה (ו) אפלו על-ידי שנוי, יאכל אם רקדו מאתמול (ז) ונפל בו צרור או קיסם ורועה לרקדו פעם שנית, (ח) מתר (ט) אף בלא שנוי. הגה (י) ויש אומרים דמתר לטל הצרור או הקיסם בידו, (יא) אכל יש (ב) מחמירין (יב) ואוקרין (המגיד ע"ט). ואם לא נפל בו דבר אלא שרועה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, (יג) יצריך שנוי קצת, (יד) בגון על-גבי (א) שלחן: הגה והוא הדין דמתר לעשות על-ידי אינו-יהודי אפלו תחלת הרקידה (טו) אם יעשה (טז) קצת (כ"ט): **ג** יהלש עסה ביום-טוב, (יז) יכול להפריש ממנה הלה ויהלויקה לבחן (יח) (ש"י) אפלו הפרשה מאתמול. יאכל עסה

באר היטב

(ג) מחמירין. עמ"ש סימן שיט סט"ז, ועין ט"ז: (ג) שלחן. דחלל ונ"ל דוקא בשאפיית, וכשהיא חי לא חזי למידי בשבת, מ"א: (ז) שרי. אפלו בשבת, יש"ש. ונ"ל דוקא בשאפיית, וכשהיא חי לא חזי למידי בשבת, מ"א:

באור הלכה

אף טהמה חולקת במקום טהמת שנתת לים-טוב, ומכל מקום אם אפשר זה על-ידי עפויים כדאי טוב יותר: ויהלויקה לבחן. הרב ים של שלמה פתח, דכפי שהוכיחו הטוספות דלביית-שמאי דאין מוליכין מתחת לפתח, הוא הדין אם בא לביתו שאסור לתנו לו אלא-אם-כן בגליל אפלו לאכל תדיר, אם-כן הוא הדין אף לבית-הלל דמוליכין בכל מקום, מכל מקום היכא דנס בית-הלל מודו דאין מוליכין, בגון שמפסיק ושותה-הרבים או פרקלית.

משנה ברורה

תצח סעיף טז, ולא כפרות וברכר מאכל: **ב** (ה) אין מרקרין וכו'. דכל מלאכות שקדם לישא אסורם חכמים מפני שדורך לעשותם לזמן מרבה, ולכמה פוסקים מראורי' אסורים, וכמו שנתבאר לעיל בסימן תצה, ואפלו לא (ס) הנה אפשר לו לרקד מערב-יום-טוב: (ו) אפלו על-ידי שנוי. וכמו בכל מלאכות האסורות ביום-טוב דאפלו בשנוי אסור, וכמו שנתבאר לעיל בסימן תצה במשנה ברורה: (ז) ונפל בו צרור וכו'. הנה

(ו) ביום-טוב, דאי מערב-יום-טוב הנה לו לרקד מאתמול, ואינו מתר כי אם על-ידי שנוי [עו"ש]: (ח) מתר. ש"י (י) אין פנתו לרקד כדי לנפות הקמח, אלא כדי לברר על-ידי הצרורות והקיסמין שישארו בפכרה אחר נפילת הקמח דרך הנקבים, וזה לא אסור חכמים, שיהי נפל ביום-טוב גופא, וכנ"ל. ואינו דומה להא דמבאר לקמן בסימן תקי כע"פ ב דאסור לברר קטניות מתוך פלילת שלחן בנפשה ודכברה וזה כדאי אסור (ס) אפלו בלקח מתוך התנוני המפירו ביום-טוב גופא¹⁶ ולא היה יכול לבררן מערב-יום-טוב, והתם דרך המלאכה לעשותה לזמן מרבה, מה שאין כן הכא שהקמח כבר מבעוד יום נברר מהסבין וארע שנפל בס צרור או קיסם, (ט) מנכר לכל שהוא לצורך שעה לאפומה ביום-טוב ושרי: (ט) אף בלי שנוי. ויש מחמירין דגם בזה כפי שנוי [ב"ח, ובה"א וה"א] וישן בתי-אדם שרצתו דצריך בזה שנוי גמור, בגון לרקד באחורי הנפה או על-ידי עפויים, וכן הדין מצות ביום-טוב וצריך לרקד הקמח הנשטן מן הפרורין, רקד על-ידי שנוי [הנהניו אחורי הנפה, לדעת המייאדס]: (י) ויש אומרים דמתר וכו'. ורעה לימור, אף זה מתר, (י) והוא הדין דמתר על-ידי קודר ודעת המסבר: (יא) אכל יש מחמירין. דכיון דגם (יא) בחל דרך לטל צרור ביד, הרי לה כבורר, ולדעה זו, הוא הדין דאין לטל ביד הפרורין הגדולים מתוך הקמח הנשטן כשדוף מצות ביום-טוב [מ"א]: (יב) ואוקרין. הנה לענין לטל צרור ביד, (יג) אכל על-ידי הרקידה גם הם מודים לדעת המחבר ושרי: ועין מה שכתבנו בסעיף קטן ט דעת הב"ח: ונכון להגה בזה (י"ד) [פ"ח]. והוא הדין אם נפלו וזבובים לתוך הכוס לא יסיר אותם לחוד, אלא צריך שיקח מן המשקה גם-כן עשה¹⁷ [ט"ז]. והוא הדין השותף שחר ובמתחיתו יש שמרים, יניח קעט שחר על השמרים¹⁸ [פ"מ]: (יג) צריך שנוי קצת. אף שהוא באכל-נפש, (יג) הרי אפשר היה לו לרקד מאתמול, וגם דנה מחליף ברקידה ראשונה, מה שאין כן בנפל צרור או קיסם הנזכר לעיל, יודעין הכל שהרקד הוא רק לצורך שעה שפיל הצרור והקיסם, וגם דלא סגי בלאו הכי וממנע משמחת יום-טוב [חירושי הרא"ה]: (יד) בגון על-גבי השלחן. דבחל הדרך לנפות על-גב תבה או ערכה. (יד) ואם דרפו של אדם זה לנפות גם בחל על שלחן, יעשה (ט"ז) שנוי אחר, וכל-שכן אם נפשה על-גב הנפה (ט"ז) מצד השני דשרי. וכתבו האחרונים, דכל זה אם הנפה השניה אין נקביה קטנים מנפה ראשונה וכל מה שניצא פראשונה יצא בשניה, (יז) אכל בהיתה הנפה השניה עם נקבים דקים, כדאי אסור, שהרי ישאר הקמח העב בפפה ויצא הרק ויהרקדה הראשונה דמי. וכחכ בפתח-השקל. דלפי זה אפלו בזמננו שהקמחים נרקדים בבית הרחיים, (יח) מכל מקום אין להרקדם עוד הפעם בבית אפלו על-ידי שנוי, שהרי אני רואין שהרקד בבית הרחיים אינו מוציא כל הפסלת, והנפה שבבית מוציא, ובהרקדה ראשונה דמי¹⁹: (טו) אם ישנה וכו'. לפי שיש מי שאמר שאפלו ישאל מתר לרקד על-ידי שנוי, אף שרוב הפוסקים חילקין עליו, (יט) על-פל-פנים יש לסמוך על דבריו להקל בשנוי על-ידי נקרי: (טז) קצת. והפרי חדש מחמיר אפלו על-ידי עפויים; ואפשר דבשנוי גמור, בגון אחורי נפה, מודה דשרי על-ידי עפויים [פ"מ]: **ג** (יז) יכול להפריש וכו'. אף-על-גב דאין מנביהין תרומות וכו' ביום-טוב משום דנראה פמתקו²⁰, או כמקדושי²¹, כלש ביום-טוב לא גזרו, ואפלו באין לפני כהן (כ) או במקום שהתלה נשפת, דכיון דמתר לולש לכתחלה ביום-טוב (כ"א) משום דפת תמה עריך טפי, התיירו לו גם-כן לתקן עסוה ויהוציאה מידי טבל²²: (יח) אפלו הפרישה מאתמול. ולא אמרין הנה לו להלויקה מאתמול. ואפלו צריך להעבירה

שער הצינן

(ה) פוסקים: (ו) ר"ן: (ז) ה"ח: (ח) בית-מאיר: (ט) בן משמע בחודשי הרב"ה, וכן מתוך קצת הבית-מאיר מסיקין חקי דאצרו שם בקטניות הנפה ודכרה: (י) בן מנחם מרבר-משח: (יא) תי-אדם, וכתרין פנה מה שנקשו הטי' ופאטר-טרדכי ונתר-שלום טקא וסיטן חקי דמתר ביד. ונתרין פתח הלח בין חשים וקטנים לקטניות, הקטניות אין דרך לברר ביד אלא לייט²³, וכן פתח באמת הנראה בחודשי, וכן מוכח קצת בסוגיא דף יג עמוד א דיש חלוק בין דגן לקטניות²⁴: (כ) בן נטח מתחצית-השקל והגז"ו ובית-מאיר, ומה שנקשו פנים 'סוגיד' הנה מה שפרש בדברי הרמב"ד יאכל הוא לעצמו סוכר בדת הרפאים דחלל שרין. והנה בלבוש משמע דהש-מחמירין סוכרין בדת הפל-בו בשם הרמב"ד דבצורו וקיסם אסור בכל גווני, בין לטל אומן ביד ובין לרקד פעם שנית, דמכל מקום בכלל בורר הוא, אכל מדברי הפרקימי-טשה הארץ משמע דהש-מחמירין לא פליגי אלא לענין לטלו ביד אכל על-ידי רוקד שרי, והשעם נראה לי דסבירא לה דבזו שהקמח נקי ורק שנפל בו צרור או קיסם, דרך הברירה בחל הוא רק ביד, והשבורר דרך רוקד הוא שלא בדרפו ולכן שרי: (ג) ר"ן ושארי פוסקים, אכל טעם זה לא נותא לדעת המחבר בריל סימן תצה דמשמע דסוכר ובאכל-נפש לגמרי שרי, והכתונו לטעם הנראה: (ד) מגן-אברהם: (ט) בגון על-גבי טפה [אחרונים]: (ט) גמרא. ועין גמרא"ש: (י) ב"ח ופרי חדש ושי"א: (יא) אמי לאפוקי מאלת מגן-אברהם, אכן גם הפגן-אברהם לא כתב רק בדרך אפשר, וספקו הנה גם-כן מצד דברי הב"ח אלו וקמו שכתב הפרקימי-טשה: (ט"ז) בן מנחם מהוספות: (כ) פוסקים מ"ז: (כ"א) רש"י בזה ט' עמוד א:

